

Izza vaticanskih zidov.

(Življenjepisne črtice Leona XIII. — Zbral Jožef Volc.)

Dné 7. februarija l. 1878. je bilo, ko je véliki trpin in papež Pij IX. izdihnil v Vatikanu svojo plemenito pa izmučeno dušo. (Tedanji kamerlengo Joahim kardinal Pecci se je pokoren starim predpisom trikrat sklonil pred visokim mrtvecem, poklical ga trikrat s krstnim imenom pa ga potem trikrat udaril s srebrnim kladvecem na mrzlo čelo v znak, da smrt ukloni vsa dostojanstva po ukrepu božjem: Pulvis es et in pulverem reverteris — prah si in v prah se boš povrnil.)

Ne še mesec dni kasneje — 3. marca 1878 — pa je višji vaticanski ceremonijar spoštljivo stal pred istim Joahimom kardinalom Pecci z zmotkom prediva na tricepni palčici in ga trikrat jasnoglasno spomnil: Sancte Pater, sic transit gloria mundi! Sveti Oče, takó-le mine slava svetá! Pa je trikrat ob goreči vreči zažgal prediva, da je visoko zaplapolal plamen, in se je končno vsul pod noge droban pepel . . . Tako mine slava svetá!

Še isto uro pa je prejel visoki izvoljenec papež Leon XIII. iz rok najstarejšega kardinala - diakona papežko trojno krono (tiaro) ob besedah: Sprejmi trojno krono in ne pozabi, da si oče knezov in kraljev, poglavar svetá in namestnik Kristusa Jezusa, kateremu bodi čast in slava vse veke!

Oj skrivnostne časti, vrtoglavega dostojanstva pa tudi odgovornosti pretežke za serafinska ramena — kaj vse sprejme slaboten, umrljiv človek s tisto trojno krono! Kdo pač nosi odličnejše naslove kot so oni: namestnik Sina božjega Jezusa Kristusa, naslednik prvakov-apostolov, papež, sveti Oče, najviši pastir vesoljne katoliške cerkve, patriarh zapadnega svetá, primas Italije, nadškof in metropolit provincije rimske, škof večnega Rima, zapovednik posvetne vlasti svete rimske cerkve itd.?

Pa pogledjmo njegovo vnanjost in čud, pa njegovo od vsega sveta ločeno in hkrati z vsem svetom spojeno zasebno življenje!

I.

Sv. Oče Leon XIII. je visoke, sloke rasti, ki se je pod težo let zadnje čase nekaj upognila. Njegovo obličje je blede, skoro brezbarveno; glava pa redkih snežnobelih las, pokrita z belo kapico. Oblečen v talar iz bele volne, na prsih bleščéč križec na zlati verižici, je kot skrivnostna prikazen iz drugega svetá. Poglej to visoko, plemenito čelo, za katerim se je ukresalo toliko žarnih misli in ukrepov; poglej te tenke, fino zaokrožene ustnice in — te oči, te temne oči med snegom belih las! (To niso oči trhlelega starčka, to so oči levove, živomlade, še vedno polne iskrene moči. Imenitni slikar Chatran piše: S svojimi očmi je starček Leon v hípu zajel moje oči in obvladal mojo dušo . . .)

Zdi se skoraj, kot da je starost ob njem izgubila svojo uničujočo moč. Res, sklonila ga je malce naprej, a kadar sede, vzravna se v hípu kot

dvajsetleten mladenič in v temnih očeh zaiskri njegov neumorni duh s pomlajenim svitom. A tedaj šele, kadar jame govoriti počasi, premišljeno, krepko naglašujoč in poudarjajoč z velo roko — ondaj se šele vidi, kolika dušna moč še živi in gori v tem trhlenj teslu.)

Živahnost in čvrstost njegovo občudujejo vsi, ki so ga imeli srečo videti iz oči v oči. Saj ga je nedavno našel telesni zdravnik Laponi v knjižnici stoječega na visoki lestvici in iščočega star foliant. Stroge poteze so mu časov izkušnje začrtale v velo obličje, a ljubki očetovski nasmehljaj, ki mu skoro vedno kroži okrog usten, jih prijazno blaži. Smehljati se zna Leon XIII., smehljati — a smejati ne: leta in leta ga že niso slišali smejati se.

Če je zavidanja vredna njegova telesna čvrstost, vredna je strmenja mladeniška svežost njegovega spomina. Tujca — recimo škofa iz oddaljenega dela sveta, — s katerim je Leon XIII. mimogredé kdaj izpregovoril, spozna njegov bistri spomin takoj čez leta. Če uvažujemo njegovo visoko starost, pa dan na dan mnogoštevilne posete romarjev in najodličnejših oseb raznih stanov: smemo njegov spomin ob taki višini let imenovati naravnost — čudežen. In ta njegov spomin se hkrati s prejasnim razumom zataplja v rešitev najbolj razpredenih in zamotanih časovnih vprašanj.)

Da mora imeti Leon XIII. izredno dober vid, priča njegova drobckena, pa vendar jasna pisava. Bliskovite poteze pod njegovim lastnoročnim podpisom so krepki izrazi njegove živahnosti in iskrenosti.

Da je Leonu XIII. njega blagoglasna materinščina globoko priljubljena, je umevno. Izredno gladko in lahno pa govori latinsko. Tudi francosko govori dovršeno. Rad občuje v kateremkoli teh jezikov, a tudi poslušati zna Leon XIII. — pazljivo poslušati.)

II.

Zanima vas izvedeti, kakó porablja sv. Oče svoj dragoceni čas. Če je vsakomu čas zlató, je gotovo še posebe dostojanstveniku v najvzvišenejši službi človeštva. In čim odgovornejša je ta služba, tem nujnejša je vestna poraba časa. Kdo pa ima višjo, kdo odgovornejšo službo kot namestnik Kristusov na zemlji?

Da prav umemo dnevni red Leona XIII., treba pripomniti, da je Leon iskrenopobožen duhovnik pa neutruđen mož dela, ki neizmerno ljubi sveto samoto. Tej se odtegne le tedaj, kadar to zahtevajo stanovski pòsli ali postrežnost do vernikov. In naposled — kakó bi ne vzljudil samote mož, ki je rajši prostovoljno jetnik v Vatikanu, kot bi izdal starodavno lastnino sv. cerkve? Odkar je namreč kralj Viktor Emanuel (20. sept. 1870.) siloma vzel papežu Rim in sosedno ozemlje, noben papež — niti v Bogu počivajoči Pij IX. niti Leon XIII. — ni prestopil več vatikanskega praga. Pač je ponujala italijanska vlada obema za ugrabljene dežele precejšnjo odškodnino, a Pij IX. jo je ponosno odklonil, in prav tako je storil tudi Leon XIII.

Zasebno stanovanje Leona XIII. je v drugem nadstropju vatikanske palače. Skromno je in preprosto kot stanovanje najponižnejšega škofa krščanstva. Leon XIII. zase ne mara bleska, razkošja in lagotnosti. Spalna sobica njegova je tesna in skoraj siromašna. Nad posteljo visi podoba

Mater božje dobrega sveta. — Tudi pisalna soba na zunanje ne kaže, da v nji deluje namestnik Sinú božjega, veleum Leon, luč z neba. Nekaj rdeče prevlečenih stolov in stoličev, pisalna miza s sv. razpelom, zeleno opremljena mizica z naslonjačem za Leona — to je vse. V tej sobici sv. Oče rad vsprejema kardinale. Skoraj bi rekli, da je ta sobica pravo središče krščanstva, kajti iznje ven vlada Leon XIII. sv. cerkev. Tu pastir čede Kristusove razmišlja, tu se posvetuje, tu ukrepa, tu piše, tu odločuje najzamotanejša vprašanja, ki mu dohajajo iz vseh delov sveta. Krdelce ptičkov mu hvaležno dela družino: saj jim je Leon tako ljubezniv in radodaren prijatelj. Izdaleč že cvrčé nanj, ko stopi zjutraj sivolasí starček v pisalno sobo; saj vedó, da redko pride praznih rok. — Bogatejše so opravljene vsprejemne sobe. V njih se poklanjajo Leonu XIII. svetovni vladarji, njih poslanci, duhovski in posvetni dostojanstveniki. — Poleg spalne sobice ima sv. Oče malo molitveno kapelico, v kateri se hrani zadnja leta tudi najsvetejši Zakrament. Oj kolikrat se zateče Leon pred tisti tihi tabernakel po sveta, po luči, po tolažbe, po moči! Kje naj je sicer išče, če ne pri skritem božjem Mojstru, čigar namestnik je na zemlji? Saj si me revne ovčice njegove niti misliti ne moremo, koliko breme najraznovrstnejših skrbi sloni na oslabeledih ramah papeža; zadeve najvažnejše in malopomembne; veselje in žalost, skrb in tolažba, up in prevara — vse se menjava dannadan. — V tej samotni kapelici Summus Pontífex — najvišji duhovnik svetá — čez teden vsak dan daruje najsvetejšo daritev sv. maše za blagor in vzveličanje vesoljnega sveta. En sam strežnik mu streže; razen njega nikdo drugi nima pristopa. V nedelje in praznike pa sv. Oče opravi sv. mašo v spodnji prostornejši kapeli, kamor je dovoljen pristop maloštevilnim izbranim vernikom. V tej kapeli je Leon XIII. pred časom še rad obhajal vernike, ki so pristopili k sv. obhajilu; zadnja leta pa je moral opustiti to priljubljeno postrežnost. Preveč se mu tresе roka.

Kakor naš presvetli cesar Franc Jožef I., tako tudi Leon XIII. ne ljubi jutranjega poleganja. Pa kdo bi iz srca rad ne privoščil krepkega počitka starčku v 93. letu življenja? Vendar so Leonu bolj pri srcu stanovske dolžnosti kot lastna lagotnost. Poleti je okrog 5. ure zjutraj že na nogah, pozimi vstane po 6. uri. Seveda prvine dneva posveti pobožni molitvi, ki traja čez 8. uro. Mislite li, da pastir narodov in oče poglavarjev nima res mnogo mnogo priporočiti ljubemu Bogu ob pričetku novega dne?

Po opravljeni jutranji molitvi sv. Oče v zasebni kapelici opravi daritev sv. maše. Ob nji mu streže edinole njegov zvesti in skrbni služabnik Centra. Pravijo, kdor je kdaj videl Leona XIII. maševati, njegove rajske pobožnosti ne pozabi nikdar. Čudovito prevzame vsakega, ko vidi, kakó skoro stoletni starček pred živim Bogom na oltarju pripogne trhlo koleno prav do tal. In potem, ko po sveti maši moli on sam tiste molitve, ki jih je za blagor in prostost sv. cerkve zapovedal moliti po vsaki tihi sv. maši vesoljnemu katoliškemu svetu — o kako iskrenočuteče mu prihaja slednja beseda iz preskrbnega očetovskega srca! Ko pa v sklepní molitvi poziva nadangela Mihaela, prvaka nebeške vojne, v boj zoper „staro kačo“ in primóli do vzklika: Ukrotí naj ga Bog — tedaj ob besedah: satana in druge hu-

dobne duhove, ki hodijo v pogubo duš, z močjo božjo v peklenško brezdnno pahni — zvené vsokrat njegove besede kot silna groznja neustrašenega pastirja, ki podi peklenškega volká od čede Kristusove

Okrog 9. ure zaužije sv. Oče oskromen zajtrk: čašico mlečne kave in malo prepečenca z medom. Še med zajtrkom navadno vstopi tudi njegov hišni kapelan in zasebni tajnik monsignor Angeli. Njega sv. Oče posebno ljubi, ker si ga je pred 30 leti vzgojil sam, in isti že leta v skrbni zvestobi biva ob njegovi strani. Monsignor Angeli pomaga sv. Očetu pri pisarijah; odgovarja na pisma; zapisuje, kar mu nareka sv. Oče; predlaga sv. Očetu v podpis važne listine; povprašuje v imenu sv. Očeta po tem in onem križem sveta, kratko: monsignor Angeli je desna roka sv. Očeta.

Pol ure kesneje že vstopi za sv. Očetom najvažnejša oseba na vatikanskem dvoru: državni tajnik kardinal Rampolla. On poroča sv. Očetu o političnih in verskih zadevah. Samo v torke dojde namestu njega tajnik urada za izvenredne cerkvene zadeve, v petke pa namestu državnega tajnika njegov namestnik.

Tekom dopoldneva prihajajo potem drug za drugim v pisalno sobo sv. Očeta razni kardinali po sveta, po odločb, po razsodb Tega in onega pozove tudi sv. Oče sam. Kardinali so namreč na vatikanskem dvoru isto kar na cesarskem dvoru ministri, ki načelujejo raznolikim uradom.

Ti razgovori trajajo ponajveč do 1. ure. Sv. Oče si potem privoščí malo počitka. Ob 2. uri je kosilo. Sv. Oče obeduje vedno sam. Tako zahteva star predpis na vatikanskem dvoru. Celo tedaj, ko so povabljeni k obedu kardinali ali drugi dostojanstveniki, sedi poglavar svete cerkve samši pri svoji mizici.

Kaj dobrega obeduje sv. Oče — bi radi izvedeli? Krožnik krepke juhe, košček mesa s prikuho pa malo sadja povrhu: to je ves Leonov obed. Kuhar s takim slabim jedcem kot je Leon XIII. baje nič ni prav zadovoljen. Večkrat — pravijo — natihem pogodrnja v kuhinji: „Mangia come un uccellino — snedò toliko kot piček.“ Pa to Leona ne gane, in kuhar dobiva prejksotslej približno 4 krone na dan, da preskrbi z jedili „vaticanskega ptička.“ Rad zaužije Leon XIII. po kosilu kozarček vina, katerega mu preskrbuje samostan v francoskem mestu Bordeaux. Kardinal Granski mu je poslal pred leti nekaj steklenic najzlahtnejšega tokajca in je čez nekaj mesecev povprašal, če sme ž njim še postreči sv. Očetu, a dobil je odgovor: Sv. Oče še niso imeli prilike, da ga pokusijo. — O priliki duhovniškega jubileja je prejel Leon XIII. od kraljev, cesarjev in knezov v dar množino raznih dragocenih vin, pa jih je presrečen vse razdelil ubogim bolnikom. Nedavno je poskusil po nasvetu zdravnika s čašo monakovskega piva, pa ga je skoro opustil. Malo potičice ima pa — kot menda vsi stari ljudje . . . — tudi Leon XIII. rad. O veliki noči mu jo pošlje vsako leto samostan v Peružiji. Tudi kava je sv. Očetu priljubljena. Pa makaroni — italijanska narodna jed — kako bi jih tudi Leon XIII. ne imel rad? Saj je sin solnčne Italije. Nune z Aventina mu jih pripravljajo z največjo skrbjo.)

Vrhutega naj še omenimo, da Leon XIII. precej močno njuha fini francoski tobak, kadi pa ne. Tudi rad vidi, če more po kosilu četrtinko ure zadremati, posebno poleti v zagatni vročini italijanski. Saj si sicer ne privoščiti miru niti pri kosilu, ampak narekuje in naroča monsignoru Angeliju to in ono. Ob 4. sta s pridnim tajnikom že spet sredi dela. Ob 7. zvečer šele dasta mir peresu. Sv. Oče povečerja malo krepke juhice z jajcem in malo sočivja. Zvečer se zbere vsa hišna družina z Leonom vred v kapeli, kjer opravijo skupno večerno molitev: sv. rožni venec, litanije Matere božje in psalm „Iz globočine vpijem k Tebi...“ Na oltarju gori le dvoje voščenih sveč, ob strani oltarja pa kleči v snežnobelem talarju kot duh Leon XIII. in kot drugih umrljivih kdo bolj ponižno on — naslednik ponižnega genezaretskega ribiča — moli s spokornim Davidom: „Gospod, če boš zavoljo grehov tirjal račun: o Gospod, kdo bo ostal? — Ali pri Tebi je odpuščanje grehov, in zavoljo Tvoje postave čakam na Tebe, o Gospod!... Ker pri Gospodu je usmiljenje, in pri Njem je obilno odrešenje.“ In v tisti mirni nočni tihoti, ob svitu večne luči, sloni Leon na klečalniku včasih še dolgo, dolgo v noč... Ah, saj ima toliko potožiti, toliko priporočiti ljubemu Odrešeniku! In ob premnogih stanovskih opravilih tudi ne sme pozabiti lastne duše. Dan se mu je nagnil in večerš se mu že močno, močno...

Ko objame polnočni mir večno mesto ob Tiberi, v vatikanski sobici še dolgo gori luč. Po večerni molitvi se prične za Leona XIII. šele prijetni čas ljube samote. Tedaj gre v svojo sobico, in ponajveč je že zdavnaj odbilo polnoč, ko gre k počitku. Kaj dela? Bere, piše, premišlja. V teh pokojnih nočnih urah izroča papirju tiste iskrovite misli, ki nas razvnamajo čitajoče njegove znamenite okrožnice; v teh nočnih urah obiskuje njegov duh siromašne misijone po črni Afriki, divji Aziji in vroči Oceaniji; v teh nočnih urah... razmišlja in razglablja svoj najljubši načrt: kako bi spet zedinil ločeno vzhodno cerkev z materjo vseh cerkvâ. V teh nočnih urah... kaj bi našteval? v teh nočnih urah hodi njegov duh samši na goro Tabor in v vrt Getsemani, hočem reči: zataplja se v radost in bolešt, kakršno nudi skozi vsa stoletja papeška tiara. Ah težka, težka butara je za ostarela pleča skrb za 300 milijonov katoliških kristjanov!

„Skrbi mi preganjajo nočno spanje“, je potožil — ni dolgo tega — sv. Oče nekemu kardinalu. „Marsikatero noč spim komaj dve uri.“

Kakó dolgočasne in svinčenatežke so neprespane nočne ure — kdo jih ni izkusil? A Leonu XIII. niso. V nočnih urah, ko ne more zaspati, mu njegov neutrudni duh splava na cvetno polje pesništva. Mnogo njegovih dičnih cvetk s Parnasa je kalí pognalo v tej nočni samoti. Da, če pride Leonu izvirna misel ali se mu posreči dober verz, celo ponoči vstane iz postelje, da ga karnajbrž zapiše. Če je pa potem zjutraj kot plačilo malo kašeljska in malo prehlajenja — ej potem pa skrbni zdravnik dr. Laponi sv. Očetu hudopomenljivo zažuga s prstom in potvarja obraz z najresnobnejšimi gubami. Sv. Oče se mu pa prijazno smehlja in méni: „Gospodje zdravniki ste vse preboječi in preskrbni. Ravnate z menoj kot z dojenčkom. Ne bom še umrl, nisem še vsega dovršil.“ Kaj potem hoče dobri doktor?

Ob postelji Leonovi tiktáka stara žepna ura. Ej ta ura — ne dá je Leon za vse zaklade svetá! Nosi jo čez dan na črni verižici. Zlata je in umetno delo iz 18. stoletja. A zato mu ni tolikanj ljuba. Kakó bi je rad ne imel? Edini spomin mu je na ljubo mater, ki mu jo je darovala še v zgodnji mladosti gori na rojstnem domu v Karpinetu.

Vsak teden vsaj enkrat obišece Leona XIII. nadškof Pisseri iz reda Avguštincev. Bolj ponižno kot najgrešnejši kristjan poklekne prédenj poglavar sv. cerkve, da se mu izpove svojih grehov. Leta in leta pa je bil izpovednik Leonov star frančiškan, oče Daniel. Zdaj že počiva v Bogu.

* * *

Med opisani dnevni red pa so uvrščeni skoro dannadan zasebni ali slovesni vsprejemi romarjev, ki prihajajo molit na grob prvakov-apostolov od vseh vetrov sveta. Letos, dné 26. majnika, sta prišla obiskat sv. Očeta in mu čestítat k papežkemu jubileju njegova nečaka grofa Pecci. Privedla sta s seboj tudi svoje nedorasle otročiče, da se poklonijo preslavnemu staremu stricu. Leon XIII. jih je preljubeznivo vsprejel, smehlja je jih božal in se po otroško razgovarjal z njimi. En pranečak in ena pranečakinja sta deklamovala pred njim ljubek dvogovor v verzih takó prísrčno, da se je Leon kot prijazen stríček sklonil k njima, položil jima roke na glavo in ju iskreno blagoslovil.

Redko, redko se dogodi, da si Leon XIII. privoščí nekaj dni počitnic. V gorkih dneh pa se rad popelje na izprehod po vatikanskih vrtovih. Sam je dal izpeljati krasno cesto po senčnih parkih, vinogradih in gozdih širom krasnega vrta. Na najvišjem vrhu sameva njegova poletna vila, imepovana „palazzina“. Dal jo je pred leti na svet zdravnikov sezidati meneč, da mu bo večkrat mogoče v nji preživeti kaj tihih, pokojnih dni. Pa ni časa in ga ni! Le poredko obstane pred njo papeški blesteči voz, da iznjega stopi malce naprej upognjeni starček Leon XIII. — čudomila prikazen belih las, bledega lica, snežnobele obleke: okroginokrog pa temno zelenje bujnega italijanskega rastlinstva . . . In tam gori na najvišjem vrhu vatikanskih vrtov vprt na palico tako rad postoji sv. Oče, da se naužije prekrasnega razgleda na ogromno Petrovo kupolo, na večni Rim, na siromašno Kampanijo in dalje gor na sinje gore albanske in sabinske. In Bog vé, kolikrat mu ob tacih prilikah zastane oko na ljubih domačih lepinskih gorah, ki v daljavi sanjavo strmé v nebo, in o katerih je bratu Jožefu nekoč zapel on sam takó prísrčno:

Oj na lepinskih goráh veselo pod krôvom očetnim
Srečno življenje takó v prvem je cvetu biló.

Po gričih in dolih vatikanskega vrta, po osojnih pologah in dehtečih sencah pa se pasejo lahkonomi jeleni in divji kozli pa bele, prav udomačene srne; vpijejo albatrosi, pelikani, beli in čistomodri pavi pa kričave papige. Vsi ti poznajo Leona po beli obleki in ga radostno pozdravljajo, če ga ugledajo vrhu griča. Dobro vedo, da brez nič ne bo. — On se pa ob takih počitniških dnevih ločen od hruma svetá ves poživí med vinorodnimi brajdami. Saj ljubi trte z neko skrivnostno ljubeznijo že iz mladih dni. In zato še zdaj rad zaide médnje, spomladi ogleduje, kakó jih obrezujejo in še sam počesto vzame nožiček, da pokaže, kakó so ta posel vršili njega dni. Kakó da ne bi umel tudi tega dela on, ki je najvišji vinogradnik v vinogradu Gospodovem?

Mi pa prosimo: Ohrani ga mili Bog trtam in vinogradu še leta in leta!